

Regeringskansliet
n.remissvar@regeringskansliet.se
anders.wannberg@regeringskansliet.se

Remiss om En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Er beteckning: N2021/02620

Sammanfattning

Länsstyrelsen Blekinge är generellt positiv till utredningens förslag som bidrar till ett säkrare dricksvatten. De nya lagförändringarna innebär i stora delar ett förtydligande av nu gällande lagar och det ser länsstyrelsen som positivt. Eftersom det innebär att gemensamma bestämmelser implementeras i hela EU vilket kan förenkla att kraven i medlemsländerna blir liknande.

Länsstyrelsen anser dock att:

- Det finns idag brister i övervakningen av tillståndet i våra vatten. Utredningen föreslår inte någon lösning på detta, samtidigt bygger utredningens förslag på att en tillräcklig övervakning finns på plats.
- Vad gäller riskbedömning i tillrinningsområdet:
 - Tillrinningsområden bör avgränsas av SGU och SMHI.
 - Den korta tidplanen för implementering innebär att centrala myndigheter omgående behöver få resurser för att ta fram de underlag, vägledningar och föreskrifter som behövs.
 - Skillnaderna mellan riskbedömningen i tillrinningsområden och riskanalyser vid inrättande av vattenskyddsområden behöver klargöras.
- Ett uttryckligt krav på underhålls- och förnyelseplaner bör införas i lagen om allmänna vattentjänster.

- Länsstyrelsen saknar ett resonemang i utredningen om utmaningarna kopplat till varierande vattentillgång i ett förändrat klimat.

2 Utredningsuppdrag och tillvägagångsätt

Länsstyrelsen noterar att utredningen lämnat två stora knäckfrågor utanför utredningen. Det gäller tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion samt bristen på övervakning.

Tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion

Länsstyrelsen konstaterar att det finns stora behov att på nationell nivå lyfta problematiken med tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion. Det är därför olyckligt att ytterligare ett nationellt dricksvattenuppdrag tydligt prioriterar ned en beskrivning av Sveriges kvantitativa förutsättningar för dricksvattenproduktion. I utredningen nämns till exempel inte 11 kap. miljöbalken som myndigheternas ansvarsområden inom dricksvattenproduktion för Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen.

Övervakning

Vattenmyndigheterna saknar idag möjligheter att säkerställa att den övervakning som krävs, enligt ramdirektivet för vatten, verkligen genomförs. Detta kommer även att gälla för den övervakning som ska bedrivas i tillrinningsområden för uttagspunkter.

Redan idag finns det många brister i övervakningen och det kommer att behövas ytterligare övervakning för att uppfylla kraven i det nya dricksvattendirektivet. Precis som när det gäller övervakningen inom vattenförvaltningen behövs dock förtydligande av ansvar och resurser för att säkerställa att övervakning i tillrinningsområden för vattenuttag blir genomförd enligt vattenmyndigheternas övervakningsprogram.

I utredningen saknas förslag på hur övervakningen ska finansieras och styras. Övervakningen är samtidigt grundläggande för att ändamålsenliga riskbedömningar i tillrinningsområdena ska kunna genomföras när dricksvattendirektivet införlivas i svensk lag. I och med att inte de frågorna löses i denna utredning måste det ske någon annanstans.

10 Riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att vattenmyndigheterna får ansvaret för att det genomförs riskbedömningar inom tillrinningsområden till vattentäkter. Vattenmyndigheten gör riskbedömningar för vattenförekomster och gör därmed en del av jobbet med att bedöma risker för dricksvatten redan idag. Utredningens förslag att riskbedömningen ska göras för tillrinningsområdet kan dock innebära en annan geografisk skala än den vattenmyndigheten använder idag.

Därför behöver SGU och SMHI ges i uppdrag att avgränsa tillrinningsområden för uttagspunkter. Det är lämpligt att arbeta på samma sätt vid avgränsning av tillrinningsområden. Det är av stor vikt att dessa avgränsningar tas fram skyndsamt för att riskbedömningar och riskhanteringsplaner ska hinna beslutas senast år 2027.

Länsstyrelsen vill dock lyfta att det finns risker med att implementera dricksvattendirektivet på detta sätt. Vattenmyndigheterna får enligt förslaget inte ökat mandat att samla in information och inte heller mer resurser för övervakning. Detta behövs för att säkerställa att vattenmyndigheterna har möjlighet att uppfylla det ansvar som de ges.

Länsstyrelsen saknar ett resonemang i utredningen om hur riskbedömningarna i tillrinningsområdet förhåller sig till riskanalyser vid inrättande av vattenskyddsområden. Länsstyrelsen anser att syftet med en riskanalys för vattenskyddsområde och förslaget till riskbedömning i tillrinningsområdet är väldigt likt. Det behöver därför förtydligas hur dessa två bedömningar ska tillämpas och förhålla sig till varandra.

Länsstyrelsen efterfrågar ett förtydligande från utredningen att det är upp till Havs- och vattenmyndigheten och SGU att i sina roller som föreskrivande och vägledande myndigheter vägleda, inte bara att risken ska bedömas, men också hur. Exempelvis nämner utredningen kort att den riskbaserade metoden bör ta större hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Det framgår dock inte hur det ska göras. Detta borde beskrivas i föreskrifterna. I föreskrifterna bör det också framgå hur riskbedömningen av tillrinningsområden för uttagspunkter ska förhålla sig till andra ämnen än de som listas i dricksvattendirektivets bilagor.

Länsstyrelsen tillstyrker att det ska bli obligatoriskt att genomföra provtagning av råvatten och att lämna in råvattendata till datavärd. Länsstyrelsen ser gärna att antingen Livsmedelsverket eller SGU tar över hela ansvaret för insamling av råvattendata, istället för att det delas. Dessa data kan vara ett användbart underlag för riskbedömningar och riskhanteringsplaner. En riskbedömning kan dock inte vila på råvattenkontroll enbart. Utredningen är tydlig med att råvattenkontrollen inte är avsedd att ersätta miljöövervakning i stort, utan att det är vattenmyndigheterna som skall se till att tillräcklig övervakning bedrivs.

Utredningsuppdragets förslag om insamling och lagring av råvattendata bör enligt länsstyrelsen utvidgas till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgänglig för vattenproducenterna. Havs- och vattenmyndigheten bör medverka i denna utredning.

Länsstyrelsen vill även framhålla att en riskbedömning som genomförs senast år 2027 till stor del kommer baseras på den övervakning som utförs idag. Länsstyrelsens bedömning är att det kommer ta tid tills alla brister i övervakningen är åtgärdade, och rimligtvis är detta arbete inte klart till år 2027. Detta sätter vissa ramar för hur detaljerad riskbedömningen för tillrinningsområden för uttagspunkter kommer vara till år 2027.

11 Material i kontakt med vatten

Utredningen föreslår att ett nytt stycke ska införas i 3 kap. 9 § plan- och byggförordningen (2011:338) som reglerar vilka allmänna krav som ska gälla för material i kontakt med dricksvatten. Länsstyrelsen anser att en viktig del i det fortsatta arbetet är informationsinsatser så att samtliga aktörer i processen har nödvändigt kunskapsunderlag i ett tidigt skede genom hela kedjan från kommuner till projektörer. Dock behövs ett förtydligande över ansvarsfördelningen.

Utredningen beskriver att det kommer att medföra vissa kostnader för samhället, bland annat att ställa om till den nya regleringen om material som kommer i kontakt med dricksvatten. Länsstyrelsen ställer sig dock frågande gällande finansieringen vilket kan förtydligas. Exempelvis om det kommer att fördelas ut fastställda belopp till medlemsstaterna eller om det kommer att finnas pengar att söka för särskilda insatser.

13 Vattenläckage

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att en ändring ska göras i 13 § lagen om allmänna vattentjänster (LAV) som tydliggör huvudmannens skyldighet att underhålla en allmän va-anläggning på ett tillfredsställande sätt. Därmed bör formuleringen i 10§ LAV ses över då den har en liknande formulering.

Länsstyrelsen anser att det också borde införas en skyldighet i lagen om allmänna vattentjänster för huvudmannen att upprätta förnyelse- och underhållsplaner. Det är också positivt att underhållsskyldigheten även inkluderar spill- och dagvatten.

15 Övervakning av dricksvatten och bristande iakttagande av parametervärden

Länsstyrelsen tillstyrker att vattenmyndigheterna får ansvar för att ta fram och besluta om övervakningen i tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Det ansvaret finns redan enligt vattenförvaltningsförordningen. Det behövs dock förtydligande av ansvar och tilldelning av resurser för att säkerställa att övervakning i tillrinningsområdena blir genomförd enligt vattenmyndigheternas övervakningsprogram. Samma förhållanden gäller för övervakning av ämnen från bevakningslistan.

Länsstyrelsen tillstyrker att riskhanteringsåtgärder inom tillrinningsområden till uttagspunkter utifrån bevakningslistan ska hanteras av vattenmyndigheterna. För att det ska fungera fullt ut krävs dock säkra riskbedömningar som i sin tur är beroende av bra övervakning.

16 En förbättrad tillgång till dricksvatten

Länsstyrelsen ställer sig frågande till att artikel 16 i dricksvattendirektivet implementeras genom ett tillägg i länsstyrelseinstruktionen. Förslaget innebär att länsstyrelserna får ett uppdrag att följa upp tillgången till dricksvatten och främja användningen av dricksvatten från kran. Länsstyrelsen anser inte att det ansvaret faller inom ramen för länsstyrelsens arbete. Det juridiska ansvaret vilar snarare utifrån den allmänna vattentjänstlagen och socialtjänstlagen.

17 System för rapportering

Länsstyrelsen anser att det är positivt att allmänheten få mer information och kunskap om dricksvattensituationen som råder. Vilket i sin tur förhoppningsvis kan bidra till en positiv beteendeförändring när det kommer till hushållning av dricksvatten.

18 System för rapportering

Länsstyrelsen anser att det behöver klargöras hur rapportering ska ske då det inte är tydligt enligt förslaget. Det behöver dels förtydligas vilken central myndighet som ska ha ansvaret dels på hur andra myndigheter kan ta del av informationen. Dessutom har dagens rapporteringssystem VISS inte rätt funktion för att kunna användas i rapporteringen. Dessa krav har inte ställts i arbetet med den nya versionen VISS 2.0.

19 Informationsutbyte och sekretess

Länsstyrelsen instämmer i att de befintliga bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att skydda känsliga uppgifter i de riskbedömningar för tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten som ska utföras enligt 2020 års dricksvattendirektiv.

Länsstyrelsen anser däremot att en nationell vägledning för säkerhetsskyddsklassificering bör tas fram. Flera myndigheter och en stor mängd vattenproducenter kommer att hantera samma typ av information inom ramen för dricksvattendirektivet.

22 Konsekvensutredning

Länsstyrelsen understryker utredningens kommentar att en del av övervakningen inom vattenförvaltningen kommer att behöva finansiering. Detta måste lösas för att övervakningen ska kunna fungera och ändamålsenliga riskbedömningar avseende tillrinningsområden för uttagspunkter ska kunna genomföras.

23 Författningsförslag

23.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Länsstyrelsen tillstyrker att en definition av dricksvatten lyfts in i 5 kap. miljöbalken men ställer sig däremot frågande till att begreppet dricksvatten föreslås få olika definitioner i miljöbalken, livsmedelslagen och plan- och bygglagen. Länsstyrelsen ställer sig också frågande till att begreppet definieras i tre olika lagar.

23.7 Förslaget till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

Länsstyrelsen önskar att ett förtydligande gällande 7 a kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen. I den nya föreslagna paragrafen framgår det att varje vattenmyndighet på ett lämpligt sätt ska informera de verksamhetsutövare som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det från en distributionsanläggning om riskbedömningen av tillrinningsområdet. Länsstyrelsen önskar att det förtydligas vad som menas med ett lämpligt sätt, dvs. hur informationsutbytet ska ske och under vilka former.

7 a kap. 5 § vattenförvaltningsförordningen

Länsstyrelsen anser att om vattenmyndigheterna blir ansvariga för de tilltänkta tillrinningsområdena, bör de få fler bemyndiganden än vad som föreslås i utredningen.

I författningskommentaren till 7 a kap. 5 § vattenförvaltningsförordningen framgår det att:

”[e]n riskhanteringsåtgärd enligt artikel 8.5 i 2020 års dricksvattendirektiv kan också vara att besluta om ytterligare övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten”.

Åtgärderna i de åtgärdsprogram som vattenmyndigheten tar fram idag får endast rikta sig till myndigheter och kommuner och åtgärderna får inte vara riktade till myndigheter och kommuner i deras egenskap av verksamhetsutövare. Länsstyrelsen anser därför att vattenmyndigheterna bör få fler bemyndiganden för annars finns det risk att åtgärderna betraktas som rekommendationer.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen saknar ett resonemang om klimatförändringarnas påverkan på tillgången till råvatten men även dess kvalitet för dricksvattenproduktion. Tillgången till ett bra dricksvatten är redan idag periodvis begränsad i delar av landet. För att säkerställa en hållbar samhällsutveckling som inte begränsas av tillgången till dricksvatten behöver denna fråga belysas tydligare. Länsstyrelsen vill också poängtera problematiken med sexårs cykler i samband med rapportering och bedömning när det kommer till klimatförändringarna som har en betydligt längre tidshorisont.

Många myndigheter har idag ansvarsområden som rör dricksvattenproduktion. Detta framgår tydligt i utredningen. Ambitionen att i möjligaste mån fördela ansvaret mellan dessa myndigheter är bra. Samtidigt finns en risk att helhetsperspektivet från råvatten till tappkran, som dricksvattendirektivet syftar till att lyfta, inte beaktas på bästa sätt när styrningen delas mellan många aktörer.

Länsstyrelsen anser att det är beklagligt att utredningen har gjort avgränsningen att inte inkludera frågor som rör vattenkvantitet i allmänhet. Detta då det finns en stor möjlighet för att få till en mer hållbar vattenhushållning i och med införandet av ett nytt dricksvattendirektiv. Detta skulle till exempel kunna möjliggöras genom en lagändring i plan- och bygglagen att när ett nytt byggnadsverk ska uppföras ska vattenbesparande åtgärder vara ett tekniskt krav, exempelvis cirkulerande system av dricksvatten eller separerande system av avloppsvatten inom byggnation. Länsstyrelsen anser att ett sådant införande av lagändring är högst nödvändig för att kunna möta framtidens utmaningar gällande en hållbar dricksvattenförsörjning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ulrica Messing med handläggare Susanna Svensson som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också vattenskyddshandläggare Annelie Johansson, planarkitekt Annica Karlsson, vattenhandläggare Pontus Olsson och chefsjurist Pernilla Smith medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.